

Opetus- ja kulttuuriministeriö

kirjaamo@minedu.fi

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/23654/2021

Apulaistietosuojavaltuutetun lausunto luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta

Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt tietosuojavaltuutetun toimistolta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle arkistolain ja kansallisarkistosta annetun lain muuttamisesta.

Esityksessä ehdotetaan päivitettäväksi arkistotoimea ja sen järjestämistä, asiakirjojen laatimista, säilyttämistä ja käyttöä sekä yksityisiä ja muita arkistoitavia asiakirjoja koskeva sääntely osana julkisen hallinnon tiedonhallintaa ja tietosuojalainsäädäntöä. Esityksessä esitetään säädettäväksi myös lain tarkoituksesta varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyminen ja saatavuus. Esityksessä ehdotetaan arkistotoimen keskeisistä määritelmistä säätämistä. Kansallisarkistoa koskevan lain muuttamista koskevassa esityksessä esitetään päivitettäväksi Kansallisarkiston tehtäviä mm. arkistolain säännösten noudattamisen valvontatehtävällä. Lisäksi esityksessä ehdotetaan Kansallisarkistolle tutkimustehtävää arkistoon siirrettyjen asiakirjojen osalta.

Sähköisen arkistoinnin kasvava merkitys on huomioitu esityksessä ehdottamalla sääntelyä sähköisen arkistoinnin palvelun käyttämahdollisuudesta ja sen edellytyksistä koko julkishallinnossa. Kansallisarkistolle ehdotetaan tehtäväksi ylläpitää ja kehittää sähköistä arkistoa, ylläpitää ja kehittää arkistoon siirrettyjen arkistometatietojen hallintajärjestelmää sekä tuottaa tietojen antamiseen liittyviä sähköisiä palveluita.

YLEISTÄ HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVASTA LAINSÄÄDÄNNÖSTÄ

Henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan EU:n yleistä tietosuoja-asetusta (EU) 2016/679. EU:n yleinen tietosuoja-asetus on EU:n säädös, joka on kaikilta osiltaan velvoittava ja jota sovelletaan sellaisenaan kaikissa jäsenvaltioissa. Euroopan unionin tuomioistuimen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan unionin lainsäädäntö on ensisijaista suhteessa kansallisiin säännöksiin oikeuskäytännössä määriteltyjen edellytysten mukaisesti. Tietosuoja-asetuksella suojellaan luonnollisten henkilöiden perusoikeuksia ja -vapauksia ja erityisesti heidän oikeuttaan henkilötietojen suojaan. Kansallinen tietosuojalaki (1050/2018) täsmentää ja täydentää yleistä tietosuoja-asetusta.

Perustuslain 10.1 §:n mukaan henkilötietojen suojasta säädetään tarkemmin lailla. Perustuslakivaliokunnan mielestä tietosuoja-asetuksen yksityiskohtainen sääntely, jota tulkitaan ja sovelletaan EU:n perusoikeuskirjassa turvattujen oikeuksien mukaisesti, muodostaa yleensä riittävän säännöspohjan myös perustuslain 10 §:ssä turvattun yksityiselämän ja henkilötietojen suojan kannalta (kts. PeVL 14/2018 vp). Henkilötietojen suojan toteuttaminen tulisi perustuslakivaliokunnan mukaan jatkossa ensisijaisesti taata yleisen tietosuoja-asetuksen ja kansallisen yleislain nojalla.

Tähän liittyen tulisi välttää kansallisen erityislainsäädännön säätämistä sekä varata sellaisen säätäminen vain tilanteisiin, joissa se on yhtäältä sallittua tietosuoja-asetuksen kannalta ja toisaalta välttämätöntä henkilötietojen suojan toteuttamiseksi. Perustuslakivaliokunta on kiinnittänyt erityistä huomiota sääntelytarpeeseen silloin, kun henkilötietoja käsittelee viranomainen. Valiokunnalla ei ole ollut huomauttamista lähtökohtaan, jonka mukaan viranomaisen tehtävä ja toimivaltuudet tulee kuvata lainsäädännössä niin, että henkilötietojen käsittelyn oikeusperusta ja tarkoitus voidaan perustellusti siitä johtaa toiminnan tavoite huomioon ottaen (kts. PeVL 14/2018 vp sekä myös tietosuoja-asetuksen johdantokappale 45).

Tietojen luonne, käsiteltävien tietojen määrä ja niiden rekisteröityjen määrä, joiden tietoja käsitellään, vaikuttavat yleisen tietosuoja-asetuksen johdantokappaleen 75 kohdan mukaan riskin arviointiin. Lausuttavana olevan hallituksen esitysluonnoksen perusteluista ilmenee, että esitys sisältää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyihin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen ja myös tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisia rikostuomioihin ja rikoksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä. Lisäksi ehdotus sisältää erityislainsäädännön tai viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n perusteella salassa pidettäviksi säädettyjen tietojen käsittelyä ja käsiteltäviin tietoihin kuuluu heikossa asemassa olevien rekisteröityjen tietoja. Perustuslakivaliokunta on todennut, että mitä korkeampi riski käsittelystä aiheutuu luonnollisen henkilön oikeuksille ja vapauksille, sitä perustelumpaa on yksityiskohtaisempi sääntely (kts. PeVL 14/2018 vp).

Valiokunnan käytännön mukaan sääntelyn selkeyteen on syytä kiinnittää erityistä huomiota perusoikeuskytkentäisessä sääntelyssä, joka koskee luonnollisia henkilöitä heidän tavanomaiseen elämäänsä kuuluvissa toiminnoissa (ks. PeVL 31/2017 vp, PeVL 45/2016 vp, s. 3 ja PeVL 41/2006 vp, s. 4/II sekä tietosuoja-asetuksen johdantokappale 41).

Esityksen perusteluissa on arvioitu osittain pykälien yhteensopivuutta tietosuoja-asetuksen kanssa. Kiinnitän kuitenkin huomiota seuraaviin asioihin.

ESITYSLUONNOKSEEN LIITTYVÄ HENKILÖTIETOJEN KÄSITTELY

Yksityiskohtaiset perustelut

Arkistointiin sovelletaan henkilötietojen käsittelyä koskevaa lainsäädäntöä

Lausunnon kohteena olevan lakiehdotuksen tavoitteena on yhdenmukaistaa arkistolain ja Kansallisarkistosta annettu lain mukainen sääntely muun asiakirjojen julkisuutta, tiedonhallintaa ja tietosuojaa koskevan lainsäädännön kanssa. Tavoitteena on myös päivittää arkistolaki ja Kansallisarkistosta annettu laki siten, että ne vastaavat arkistotoimen nykyistä toimintaympäristöä ottaen huomioon digitaalisuuden vaatimukset.

Ehdotetun arkistolain 2 a §:n d kohdassa määritellään asiakirjan käsite, jolla viitataan julkisuuslain 5 §:n 1 momentissa tarkoitettuun asiakirjaan. Sen mukaan asiakirjalla tarkoitetaan kirjallisen ja kuvallisen esityksen lisäksi sellaista käyttönsä vuoksi yhteen kuuluviksi tarkoitetuista merkeistä muodostuvaa tiettyä kohdetta tai asiaa koskevaa viestiä, joka on saatavissa selville vain automaattisen tietojenkäsittelyn tai äänen- ja kuvantoistolaitteiden taikka muiden apuvälineiden avulla. Esitysluonnoksen mukaan viittauksella julkisuuslain 5.1 §:ään on tarkoitus viitata nimenomaan asiakirjan tekniseen olomuotoon, ei siihen, että kyseessä olisi viranomaisen asiakirja.

Ehdotetun 6 §:n mukaan arkistotoimeen kuuluisivat asiakirjat, jotka ovat saapuneet arkistotoimijalle sen tehtävien johdosta tai syntyneet arkistotoimijan toiminnan yhteydessä. Sellaiset asiakirjat arkistoidaan, joiden arkistoinnista on laissa säädetty tai lain nojalla päätetty. Kyse on sähköisistä asiakirjoista, koska julkisen hallinnon tiedonhallinnasta annetun lain (906/2019, jäljempänä tiedonhallintalaki) 19 §:n mukaisesti viranomaisille saapuvat asiakirjat on muutettava sähköiseen muotoon, jos ne saapuvat sille muussa muodossa. Esitysluonnoksen perusteella jää osin epäselväksi, voitaisiinko myös esimerkiksi tutkimusaineistoja ja henkilörekistereitä arkistoida arkistolain perusteella?

Arkistolain tarkoittamat asiakirjat voivat sisältää henkilötietoja, joilla tarkoitetaan tietosuojasetuksen 4 artiklan 1 kohdan mukaan kaikkia tunnistettuun tai tunnistettavissa olevaan luonnolliseen henkilöön liittyviä tietoja. Tunnistettavissa olevana pidetään luonnollista henkilöä, joka voidaan suoraan tai epäsuorasti tunnistaa erityisesti tunnistetietojen perusteella. Ainoastaan anonyymit tiedot ja kuolleita henkilöitä koskevat tiedot ovat sellaisia, joihin ei sovelleta tietosuojalainsäädäntöä¹. Jäsenvaltion lainsäädännössä on kuitenkin mahdollista säätää kuolleiden henkilöiden henkilötietojen käsittelyä koskevista säännöksistä. On myös syytä kiinnittää huomiota siihen, että vaikka tietosuojasetusta ei sovelleta kuolleisiin henkilöihin, voi kuollutta koskeva tieto koskea samalla jotakuta elossa olevaa ja tätä kautta tulla henkilötietona arvioitavaksi. Henkilötietojen käsittelyyn yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten

¹ Tietosuojasetuksen johdanto-osan kohdat 26 ja 27.

sovelletaan tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaan tietosuoja-asetuksen mukaisia rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia².

Henkilötietojen käsittelyn roolit arkistoinnissa

Henkilötietojen käsittelystä vastaa tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 7 kohdassa määritelty rekisterinpitäjä, joka yksin tai yhdessä toisten kanssa määrittelee henkilötietojen käsittelyn tarkoitukset ja keinot. Jos vähintään kaksi rekisterinpitäjää määrittelee yhdessä käsittelyn tarkoitukset ja keinot, ne ovat tietosuoja-asetuksen 26 artiklan mukaan yhteisrekisterinpitäjiä. Rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä voidaan määritellä rekisterinpitäjien vastualueet. Tietosuoja-asetuksen 4 artiklan 8 kohdassa määritellyt henkilötietojen käsittelijät käsittelevät henkilötietoja rekisterinpitäjän lukuun.

Ehdotetun 1 §:n mukaan arkistolakia sovellettaisiin tiedonhallintalain 4 §:ssä säädettyihin tiedonhallintayksiköihin niiden käsitellessä asiakirjoja. Lisäksi lakia sovellettaisiin hyvinvointialueiden liikelaitoksiin, ortodoksiseen kirkkoon ja sen seurakuntiin sekä myös yksityisiin henkilöihin tai yhteisöihin sekä muihin kuin viranomaisena toimiviin julkisoikeudellisiin yhteisöihin pykälässä mainituin edellytyksin. Arkistolain velvoitteet kohdistuisivat ehdotetun 2 a §:n e kohdassa määriteltyihin arkistotoimijoihin. Arkistotoimijan tehtävänä olisi ehdotetun 7 §:n mukaan myös tietosuojasta huolehtiminen.

Valtion virastojen ja laitosten, tuomioistuinten ja muiden lainkäyttöelimien sekä muiden valtion viranomaisten olisi ehdotetun arkistolain 14 §:n 1 momentin mukaan siirrettävä arkistoitavat asiakirjat ja niitä koskevat arkistometatiedot sähköisessä muodossa Kansallisarkistoon. Ennen siirtoa arkistoitavista asiakirjoista ja niiden säilyttämisestä vastaisi ehdotetun 14 §:n 2 momentin mukaan siirtäjä, jollei Kansallisarkiston ja siirtävän toimijan välillä sovittaisi toisin. Säännöksestä ei ilmene, mitä siirtäjällä tarkoitetaan. Hallituksen esitysluonnoksen perusteella jää myös epäselväksi, vastaisiko siirtäjä henkilötietojen käsittelystä ja mitä toisin sopimisella tarkoitettaisiin henkilötietojen käsittelyn kannalta. Kiinnitän huomiota siihen, että rekisterinpitäjä, arkistotoimija ja siirtäjä eivät välttämättä kaikissa tilanteissa tarkoittaisi samaa tahoaa.

Siirron voisi hallituksen esitysluonnoksen perustelujen mukaan toteuttaa myös toimija, joka edustaa useita viranomaisia tai yhteisöjä. Esitysluonnoksen perustelujen mukaan tietojärjestelmästä vastuussa olevan viranomaisen tai muun toimijan voisi olla helpompi järjestää järjestelmässä ylläpidettävien tietojen siirto Kansallisarkistolle. Perusteluissa on viitattu esimerkkinä Opetushallitukseen, joka ylläpitää opetustoimen valtakunnallisia tietovarantoja³. Perusteluissa on katsottu Opetushallituksen voivan siirtää yhteisesti tietovarannoissa arkistoitavat tiedot Kansallisarkistolle oppilaitosten puolesta, mikäli siitä on

² Kts. myös tietosuoja-asetuksen johdanto-osan kohdat 156 ja 158.

³ Kts. tarkemmin laki valtakunnallisista opinto- ja tutkintorekistereistä (884/2017).

sovittu. Myös tällaisissa tilanteissa hallituksen esitysluonnoksen perusteella jää epäselväksi henkilötietojen käsittelyn vastuiden määrittelyn perusteet.

Kansallisarkisto voisi ehdotetun arkistolain 14 §:n 3 ja 4 momenttien mukaan ottaa erillisen sopimuksen perusteella vastaan muidenkin arkistotoimijoiden kuin valtion viranomaisien arkistoitavia asiakirjoja. Kyse voisi olla esitysluonnoksen mukaan myös kuntien, ortodoksisen kirkon ja sen seurakuntien, hyvinvointialueiden, Kansaneläkelaitoksen ja yliopistojen asiakirjoista. Esityksen mukaan siirrosta sovittaisiin siten, että siirtojen ja siirtoaineistojen ominaispiirteet tulisivat huomioiduksi. Arkistoon tehtävällä siirrolla olisi perustelujen mukaan lähtökohtaisesti arkistoitaviin asiakirjoihin ja niihin liittyviin oikeuksiin sekä velvollisuuksiin sellainen vaikutus, että mukana siirtyisi myös tietosuojalainsäädännön mukainen rekisterinpitäjyys Kansallisarkistolle sekä muut tietojen hallintaan liittyvät oikeudet. Kansallisarkisto voisi perustelujen mukaan edelleen ottaa vastaan myös säilytysvaiheessa olevia asiakirjoja ja säilyttää niitä henkilötietojen käsittelijänä arkistotoimijoiden lukuun.

Evankelis-luterilaisen kirkon ja seurakuntien asiakirjoihin sovellettaisiin ehdotetun arkistolain 2 §:n mukaan kirkkolakia. Ehdotettu säännös vastaisi voimassa olevaa sääntelyä. Esityksessä kerrotaan, että aineistojen arkistosiirroissa olisi kirkkolain perusteella kyse talletuksista, jolloin Kansallisarkiston tehtävä olisi sopimusperusteisesti vain tiedon säilyttäminen ja tiedon tarjoaminen kirkolle annettavaksi asiakkaille ja sen omiin tarkoituksiin.

Lisäksi yksityisten hallussa olevat arkistoitavat asiakirjat, jotka eivät liity ehdotetun arkistolain 1 §:n 3 momentin mukaisesti julkisen vallan käyttöön tai julkisen tehtävän hoitoon, voitaisiin luovuttaa arkistoon ehdotetun 17 §:n perusteella. Kyse on perustelujen mukaan tällöin yksityisten henkilöiden, sukujen taikka yksityisoikeudellisten yhteisöjen arkistoista. Sekä asiakirjojen luovutus että niiden tallettaminen olisi esityksen perustelujen mukaan mahdollista. Luovutuksella tarkoitetaan esitysluonnoksen perustelujen mukaan asiakirjojen ja niihin liittyvien oikeuksien siirtoa Kansallisarkistolle. Tallettamisessa asiakirjojen haltija säilyttää itsellään asiakirjoihin liittyviä oikeuksia, kuten oikeuden saada asiakirjat takaisin, joka ei palvele arkistoinnin tarkoitusta, luonteeltaan pysyvänä toimenpiteenä. Lain 17 §:ää koskevien perustelujen mukaan sopimuksen oikeudellinen luonne vaikuttaisi tietosuojalainsäädännön mukaisten velvoitteiden jakautumiseen osapuolten välillä sekä myös julkisuuslainsäädännön soveltamiseen.

Kansallisarkiston uudeksi tehtäväksi esitetään hallituksen esitysluonnoksessa (Kansallisarkistosta annettu laki 2 a §) sähköisen arkiston ylläpitämistä ja kehittämistä. Siirto Kansallisarkiston sähköiseen arkistoon tapahtuisi esityksen perustelujen mukaan säilytysajan päättymisen jälkeen arkistointivaiheessa. Kansallisarkisto päättäisi siirron ajankohdasta. Kansallisarkistolle muodostuisi

yhteinen tietovaranto, jossa olisi eri toimijoiden tietovarantoja. Kukin siirretty arkisto muodostaisi oman tietovarannon⁴.

Hallituksen esitysluonnoksen perustelutekstissä on kuvattu henkilötietojen käsittelyn rooleja arkistoinnin osalta melko yleisluonteisesti ja tulkinnanvaraisesti, eikä rekisterinpitäjyydestä eri tilanteissa ole selkeästi säädetty. Esityksen perusteella jää näin ollen epäselväksi, miten henkilötietojen käsittelyn vastuut määräytyisivät Kansallisarkiston valtakunnallisessa sähköisessä arkistossa. Olisiko Kansallisarkisto yksin rekisterinpitäjänä ylläpitämässään valtakunnallisessa sähköisessä arkistossa? Voisiko se olla myös yhteisrekisterinpitäjänä tai henkilötietojen käsittelijänä? Sähköisen arkistoinnin yhtenä tavoitteena on esityksen perustelujen mukaan nopeuttaa asiakirjojen siirtoa Kansallisarkistoon. Tällä olisi merkitystä henkilötietojen käsittelyn kannalta, koska siirretyt asiakirjat tulisivat silloin sisältämään enemmän eläviä henkilöitä koskevia tietoja (henkilötietoja).

Rekisterinpitäjän vastuusta säädetään yleisellä tasolla tietosuoja-asetuksen 24 artiklassa, jota tulkitaan yhdessä muiden rekisterinpitäjän velvollisuuksia koskevien säännösten kanssa. Esityksen kohteena oleva sääntely ei voi olla ristiriidassa tietosuoja-asetuksen säännösten kanssa. Kiinnitän huomiota siihen, että arkistointiin liittyvää henkilötietojen käsittelyä ja käsittelyyn liittyviä vastuita ja velvoitteita tulee arvioida lain jatkovalmistelussa tarkemmin tietosuoja-lainsäädännön kannalta ottaen huomioon arkistointiin liittyvät erilaiset tilanteet ja myös arkistoitavia asiakirjoja koskeva erityislainsäädäntö. Jatkovalmistelussa tulee myös arvioida, tulisiko rekisterinpitäjyydestä ja mahdollisesta yhteisrekisterinpitäjyydestä säätää erikseen arkistolaissa. Totean, että arkistoitaviin ja arkistoituihin asiakirjoihin sisältyvien henkilötietojen käsittelyä koskevat vastuukysymykset eivät voi jäädä epäselviksi.

Milloin henkilötiedot on arkistoitu

Arkistointiin liittyviä toimenpiteitä tehtäisiin ehdotetun 2 a §:n a kohdan mukaisesti asiakirjan elinkaaren eri vaiheissa. Tiedon elinkaari käsittää ajanjakson, joka alkaa tiedon laatimisesta tai saapumisesta ja päättyy tiedon tuhoamiseen tai arkistointiin. Arkistoinnilla tarkoitettaisiin ehdotetun 2 a §:n a kohdan mukaan asiakirjojen kuvailemista arkistoitavaan tietovarantoon ja sen säilyttämistä eheänä, luottamuksellisena ja todistusvoimaisena saatavuuden takaavin keinoin. Arkistolain 2 a §:n c kohdan mukaan arkistotoimi sisältäisi arkistoinnin, asiakirjojen arkistoitavuudesta vastaamisen, säilytysaikojen määrittelyn ja tarpeettoman aineiston tuhoamisen.

Esityksen perusteluissa todetaan, että lakiehdotuksessa on luovuttu pysyvän säilyttämisen käsitteestä kokonaan, ja keskitytään arkistoinnin käsitteeseen ja arkistoitavien asiakirjojen määrittelyyn⁵. Muualla lainsäädännössä käytetään

⁴ Tietovarannon määritelmä on tiedonhallintalain 2 §:n 6 kohdassa ja yhteisen tietovarannon määritelmä 2 §:n 7 kohdassa.

⁵ Tiedonhallintalain 19 §:n esitöiden mukaan pysyvästi säilytettäviä tietoja ei siirretä arkistoon ollenkaan, vaan säilytetään pysyvästi alkuperäisessä käyttötarkoituksessa (HE 284/2018 s. 98).

edelleen pysyvän säilyttämisen käsitettä, jonka osalta tulisi perustelujen mukaan kyetä erottamaan, onko näissä säädöksissä asiakirja tarkoitettu tosiasiasa arkistoitavaksi arkistoinnin näkökulmasta vai säilytettäväksi pysyvästi alkuperäisessä tarkoituksessa, vaikka käytetty termi, pysyvä säilyttäminen, olisi kin sama.

Asiakirja tulisi ehdotetun 2 a §:n a kohdan mukaan arkistoiduksi säilytysajan päätyttyä, kun se on kuvailtu tietovarantoon eikä sen sisältöä muuteta. Silloin alkaa esitysluonnoksen perustelujen mukaan arkistointivaihe. Sähköisissä tietojärjestelmissä arkistointi tarkoittaisi käytännössä esityksen perustelujen mukaan asian käsittelyn päätyttyä sen muuttumattomuuden varmistamista, eli asiakirjan tilan muuttumista arkistoitu tai arkistointivaihetilaan.

Tietosuojalain 32 §:n perusteella rekisteröidyn oikeuksia voidaan rajoittaa merkittävästi, kun kyse on yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvasta henkilötietojen käsittelystä. Lausunnon kohteena olevassa esityksessä ei ole käsitelty yksityiskohtaisemmin rekisteröidyn oikeuksien rajoittamista. Katsotaanko asiakirja arkistoiduksi siitä lähtien, kun sen säilytysaika on päättynyt ja asiakirja on merkitty arkistoiduksi arkistotoimijan tietojärjestelmässä? Esityksen perusteella jää epäselväksi, milloin tietosuojalain 32 §:n soveltaminen voi alkaa arkistolaissa säädetyssä arkistoinnissa. Sovellettaanko tietosuojalain 32 §:ää jo arkistointivaiheessa, jolloin asiakirjat on arkistoitu arkistotoimijan omiin tiloihin / järjestelmiin vai alkaako soveltaminen vasta silloin, kun asiakirjat on siirretty ehdotetun 14 §:n mukaisesti Kansallisarkistoon? Aika arkistotoimijan arkistovaiheen ja Kansallisarkistoon siirron välillä voi olla hyvinkin pitkä, esityksessä puhutaan useista kymmenistä vuosista, joten eri säännösten soveltuminen ja toimijoiden vastuut suhteessa arkistoituun aineistoon, tulisi olla määritelty selkeästi. Myös tietojen luovutuksissa on tarpeellista tietää, milloin tiedot katsotaan arkistoiduiksi, koska luovutussäännökset voivat olla erilaisia arkistoiduissa tiedoissa.

Mihin henkilötietojen käsittely arkistoinnissa perustuu

Henkilötietoja voi tietosuoja-asetuksen 6 artiklan mukaan käsitellä, jos vähintään yksi artiklan 1 kohdan edellytyksistä täyttyy. Henkilötietoja voi artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan käsitellä, jos käsittely on tarpeen yleistä etua koskevan tehtävän suorittamiseksi tai rekisterinpitäjälle kuuluvan julkisen vallan käyttämiseksi. Tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 1 kohdan e alakohtaa on täsmennetty tietosuojalain 4 §:n 4 kohdalla. Sen mukaan henkilötietoja saa käsitellä, jos henkilötietoja sisältävien tutkimusaineistojen, kulttuuriperintöaineistojen sekä näiden kuvailutietoihin liittyvien henkilötietojen käsittely arkistointitarkoituksessa on tarpeen ja oikeasuhtaista sillä tavoiteltuun yleisen edun mukaiseen tavoitteeseen ja rekisteröidyn oikeuksiin nähden.

Henkilötietoja voi käsitellä 6 artiklan 1 kohdan c alakohdan mukaan, jos käsittely on tarpeen rekisterinpitäjän lakisääteisen velvoitteen noudattamiseksi. Viranomaisen arkistointitehtävästä säädetään lailla. Esityksessä säädettäisiin Kansallisarkiston tehtävistä ylläpitää valtakunnallista sähköistä arkistoa ja

arkistometatietojen hallintajärjestelmää sekä tuottaa tietojen antamiseen liittyviä sähköisiä palveluita. Silloin käsittelyn tarkoitus tulee tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan mukaan määritellä kyseisessä käsittelyn oikeusperusteessa ja käsittelyn oikeusperuste voi sisältää erityisiä säännöksiä, joilla mukautetaan tietosuoja-asetuksen sääntöjen soveltamista.

Esityksestä ilmenee, että sähköisessä arkistoinnissa käsiteltäisiin myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja. Tietosuojalain 6 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan tietosuojalain 9 artiklan 1 kohtaa ei sovelleta tutkimus- ja kulttuuriperintöaineistojen käsittelyyn yleishyödyllisessä arkistointitarkoituksessa geneettisiä tietoja lukuun ottamatta. Kyseinen tietosuojalain säännös täsmentää tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 2 kohdan j alakohtaa.

Kiinnitän huomiota siihen, että esityksessä ei ole arvioitu tarkemmin henkilötietojen käsittelyn perusteita arkistotoimijoiden, Kansallisarkiston ja mahdollisten muiden osapuolien osalta. Esitykseen sisältyy myös tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdan mukaisiin erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen sekä tietosuoja-asetuksen 10 artiklan tarkoittamia rikostuomioihin ja rikkomuksiin liittyvien henkilötietojen käsittelyä. Totean, että lain jatkovalmistelussa tulee arvioida tarkemmin henkilötietojen käsittelyn perusteita tietosuoja-asetuksen kannalta esityksen kohteena olevassa sähköisessä arkistoinnissa.

Miten arkiston laajuus määräytyy

Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan b alakohdan mukaan henkilötiedot on kerättävä tiettyä, nimenomaista ja laillista tarkoitusta varten eikä niitä saa käsitellä myöhemmin näiden tarkoitusten kanssa yhteensopimattomalla tavalla (käyttötarkoitussidonnaisuus). Tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan e alakohdan mukaan tiedot on säilytettävä muodossa, josta rekisteröity on tunnistettavissa ainoastaan niin kauan kuin on tarpeen tietojenkäsittelyn tarkoitusten toteuttamista varten. Rekisterinpitäjän tehtävänä on määritellä, kuinka kauan tiedot ovat tarpeen määritellyssä käsittelyn tarkoituksessa (alkuperäisessä käyttötarkoituksessa)⁶. Sen jälkeen rekisterinpitäjän on tuhottava henkilötiedot tai anonymisoitava ne. Arkistolakiin lisättäväksi ehdotetun 2 a §:n c kohdan mukaan säilytysaikojen määrittely ja tarpeettoman aineiston tuhoaminen olisi arkistotoimijan tehtävä.

Käyttötarkoitussidonnaisuuden ja säilytyksen rajoittamisen periaatteista on kuitenkin tietosuoja-asetuksen mukaan mahdollista poiketa, jos kyse on henkilötietojen käsittelystä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Näillä suojatoimilla on varmistettava, että on toteutettu

⁶ Siltä osin kuin säilytysajoista ei ole säädetty erityislainsäädännössä erikseen, säädetään säilytysaikojen määrittelystä tiedonhallintalain 21 §:ssä. Tiedonhallintalaissa ei säädetä varsinaisesti säilytysajoista, vaan ainoastaan yleisistä periaatteista säilytysaikojen määrittämisen tueksi.

tekniset ja organisatoriset toimenpiteet, joilla taataan etenkin tietojen minimoinnin periaatteen noudattaminen. Minimointiperiaatteesta säädetään tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 1 kohdan c alakohdassa. Sen mukaan henkilötietojen on oltava asianmukaisia ja olennaisia ja rajoitettuja siihen, mikä on tarpeellista suhteessa niihin tarkoituksiin, joita varten niitä käsitellään. Rekisterinpitäjä vastaa tietosuoja-asetuksen 5 artiklan 2 kohdan mukaan siitä ja sen on pystyttävä osoittamaan, että periaatetta on noudatettu.

Ehdotetun arkistolain 8 §:n 3 momentin mukaan Kansallisarkisto päättäisi arkistoitavista asiakirjoista. Päätös perustuisi ehdotetun 1 a §:n mukaiseen arvonmääritykseen, jossa varmistettaisiin asiakirjallisen kulttuuriperinnön säilyminen ja saatavuus. Arvonmäärityksessä otettaisiin ehdotetun 8 §:n 3 momentin mukaan huomioon asiakirjojen tietosisältö, merkittävyys, toimintaympäristö ja toimintaprosessi sekä asiakirjojen käyttötarpeet. Hallituksen esityksen perusteluissa viitataan myös hallintolain 6 §:n soveltamiseen, jolla osittain turvataan oikeasuhtaisuus ja tarpeellisuus. Kiinnitän huomiota siihen, että arvonmäärityksellä määriteltäisiin, mitä yleisen edun mukaisilla arkistointitarkoituksilla tarkoitetaan ja siinä yhteydessä otettaisiin huomioon myös tietojen minimoinnin periaate, minkä vuoksi asia on keskeinen henkilötietojen käsittelyn kannalta. Arvonmääritystä koskevaan päätökseen voisi ehdotuksen mukaan hakea oikaisua. Olisiko rekisterinpitäjällä mahdollisuus hakea oikaisua päätökseen?

Totean, että esityksessä ei ole arvioitu, miten rekisteröityjen oikeudet ja vapaudet otetaan arvonmäärityksessä huomioon, vaikka arvonmäärityksellä ratkaistaan käytännössä, mitkä henkilötiedot tullaan arkistomaan. Lainvalmistelussa ei ole myöskään arvioitu, millä perusteilla pseudonymisointia⁷ tai anonymisointia voisi käyttää suojatoimena. Päätös koskee käytännössä asianhallintajärjestelmissä ja muissa tietojärjestelmissä käsiteltäviä henkilötietoja. Ehdotetussa 10 §:ssä todetaan vain, että Kansallisarkistolla on oikeus saada tätä tehtävänsä varten tietoja henkilötietojen käsittelystä. Esityksen perusteluissa todetaan, että henkilötietojen käsittelyä koskevat selosteet ja kuvaukset tulisi antaa päätöksen tekijälle. Totean, että esityksen perusteella Kansallisarkiston sähköisen arkiston henkilötiedollinen laajuus ei ole riittävän täsmällisesti määritely. Asiaa tulee arvioida lain jatkovalmistelussa kattavasti ja säätää asiasta täsmällisemmin.

Miten henkilötietojen näyttö- ja käyttörajoitukset toteutetaan Kansallisarkiston sähköisessä arkistossa

Arkistolain yhtenä tarkoituksena on ehdotetun 1 §:n mukaan varmistaa asiakirjallisen kulttuuriperinnön saatavuus⁸. Arkistotoimijoiden tehtävänä olisi ehdotetun 8 §:n 2 momentin mukaan huolehtia arkistoinnin kannalta tarpeellisten arkistometatietojen keräämisestä ja liittämisestä arkistoitaviin asiakirjoihin. Arkistometatieto on määritely ehdotetun 2 a §:n b kohdassa. Sen mukaan

⁷ Henkilötietojen pseudonymisointiin viitataan tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 156 kohdan lisäksi tietosuoja-asetuksen 25 artiklan 1 kohdassa.

⁸ Kts. myös ehdotettu Kansallisarkistosta annetun lain 1 §:n 1 momentti.

arkistometatiedolla tarkoitetaan asiakirjan kontekstia, sisältöä ja rakennetta koko asiakirjan elinkaaren ajan kuvailevaa tietoa, joka osaltaan mahdollistaa asiakirjan säilymisen eheänä, luottamuksellisena ja todistusvoimaisena sekä siirron, hallinnan ja käytettävyyden arkistossa. Arkistolakiin ehdotetun 14 §:n mukaan myös arkistometatiedot on siirrettävä asiakirjojen mukana sähköisesti Kansallisarkistoon. Kansallisarkisto voisi ehdotetun 16 §:n mukaan antaa 1 §:n 1 ja 3 momentin mukaisille arkistotoimijoille tarkempia määräyksiä asiakirjojen arkistometatiedoista.

Kiinnitän huomiota siihen, että henkilötietojen käsittelyn kannalta keskeinen merkitys on sillä, millä hakuperusteilla henkilötietoja sisältäviä aineistoja voidaan hakea Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta. Metatiedot luovat esityksen mukaan perustan henkilötietojen suojaamiselle, koska niiden avulla määritellään henkilötietojen käyttöoikeudet, näyttö- ja käyttörajoitukset ja tietojen salassapitoperusteet. Se, minkälaisilla hakuperusteilla aineistoja olisi mahdollista hakea sähköisestä arkistosta, jää esityksen perusteella epäselväksi. Olisiko esimerkiksi vapaa tekstihaku sekä aineistojen selaaminen ja yhdistäminen eri arkistotoimijoiden arkistoista mahdollista Kansallisarkiston sähköisessä arkistossa, mikä voisi mahdollistaa laajan henkilötietojen käsittelyn? Haettaisiinko aineistoja metatiedoilla? Minkälaisia metatiedot olisivat ja sisältäisivätkö ne henkilötietoja? Voisiko aineistoja hakea henkilön nimellä? Voitaisiinko metatiedoilla hakea erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja tai rikostuomioita tai rikoksia koskevia tietoja?

Esityksessä ei arvioida tarkemmin sitä, miten henkilötietojen käsittelyn kannalta varmistettaisiin se, että sähköisessä arkistoinnissa käytetään asianmukaisia metatietoja, joilla toteutetaan arkistoitua aineistoa koskevat lainsäädännön edellyttämät näyttö- ja käyttörajoitukset. Jos sähköisen asiakirjan metatieto on virheellinen, sähköisen arkiston käyttöliittymästä voisi saada lainvastaisesti henkilötietoja, jotka voivat olla salassa pidettäviä ja myös tietosuojasetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja ja tietosuojasetuksen 10 artiklan mukaisia rikostuomioita tai rikoksia koskevia tietoja. Arkistometatiedoilla on sen vuoksi henkilötietojen käsittelyn kannalta keskeinen merkitys sähköisessä arkistoinnissa.

Esityksen perusteella jää myös epäselväksi, miten aineistojen hakeminen sähköisestä arkistosta tapahtuisi. Voisiko arkiston käyttäjä hakea ja selata aineistoja sähköisestä arkistosta? Jos voisi, minkälaisissa tilanteissa se olisi mahdollista? Voisiko Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta hakea itse sellaisia julkisia asiakirjoja, jotka sisältävät henkilötietoja? Mikä taho vastaisi, jos henkilötietoja luovutettaisiin lainvastaisesti Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta virheellisten tai puutteellisten metatietojen vuoksi?

Asia on keskeinen rekisteröityjen vapauksien ja oikeuksien kannalta henkilötietojen käsittelyssä ottaen huomioon se, että Kansallisarkiston sähköisessä arkistossa tietojen saatavuus on hyvin erilainen kuin perinteisessä analogisessa arkistossa. Kiinnitän huomiota siihen, että asiaa tulee arvioida lain

jatkovalmistelussa tarkemmin ja samalla harkita myös sitä, tulisiko arkistometatiedoista säätää täsmällisemmin.

Henkilötietojen luovutus Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta

Esityksen perusteluissa kerrotaan, että henkilötietojen luovuttaminen Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta perustuu julkisuuslakiin ja tietosuojalainsäädäntöön. Tietosuoja-asetuksen 86 artikla mahdollistaa henkilötietojen käsittelyn ja virallisten asiakirjojen julkisuuden yhteensovittamisen. Tietosuojalain 28 §:n mukaan oikeuteen saada tieto ja muuhun henkilötietojen luovuttamiseen viranomaisen henkilörekisteristä sovelletaan, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta säädetään (julkisuuslaki), jota sovelletaan yleislakina. Esityksessä ei ole käsitelty tarkemmin sitä, millä perusteilla henkilötietoja voisi luovuttaa Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta. Tietojen luovuttamisen osalta on huomioitava, että Kansallisarkiston aineistot koostuisivat sinne eri perusteiden siirretyistä arkistoiduista aineistoista. Kaikkiin näihin aineistoihin ei sovellettaisi julkisuuslakia, eikä julkisuuslain säätämisen yhteydessä ole otettu huomioon henkilötietojen luovuttamista valtakunnallisesta sähköisestä arkistosta.

Jokaisella on julkisuuslain 9 §:n mukaan oikeus saada tieto viranomaisen julkisesta asiakirjasta. Arkistolakiin ehdotetun 21 b §:n 1 momentin mukaan Kansallisarkistolla olisi oikeus antaa tieto Kansallisarkistoon siirretystä asiakirjasta sähköisesti. Esityksen perustelujen mukaan tämä voisi tarkoittaa myös katseluyhteyttä. Voisiko Kansallisarkiston valtakunnallisesta sähköisestä arkistosta antaa henkilötietoja sisältävän julkisen asiakirjan katseluyhteyden avulla, poiketen julkisuuslain 16 §:n 1 momentissa säädetystä tietojen antamistavoista? Esityksen perusteella Kansallisarkiston sähköiseen arkistoon voitaisiin siirtää myös henkilörekistereitä. Julkisuuslain 16 §:n 3 momentissa säädetään henkilötietojen luovuttamisesta henkilörekisteristä. Säännös koskee julkisia henkilötietoja. Luovutettaisiinko Kansallisarkistoon siirretyistä henkilörekistereistä henkilötietoja julkisuuslain 16 §:n 3 momentin perusteella, jos kyse on julkisista tiedoista, joiden luovutusten perusteista ole säädetty erityislainsäädännössä. Mitä henkilörekisterillä tarkoitetaan tässä yhteydessä?

Salassa pidettäviä tietoja voi julkisuuslain 26 §:n mukaan antaa, jos tiedon antamisesta tai oikeudesta tietojen saamiseen on laissa erikseen nimenomaisesti säädetty. Aineistoon sovellettavassa erityislainsäädännössä voi olla salassa pidettävien tietojen antamista ja saamista koskevia säännöksiä. Julkisuuslain 27 §:n mukaan arkistolaisissa säädetyssä järjestyksessä arkistoon siirretystä, salassa pidettäväksi säädetystä viranomaisen asiakirjasta saa antaa tietoja tutkimusta tai muuta hyväksyttävää tarkoitusta varten, jollei asiakirjan siirtänyt viranomainen ole toisin määrännyt. Esityksessä ei ole arvioitu yksityiskohtaisemmin sitä, millä perusteilla arkistotoimijat ja Kansallisarkisto voisivat luovuttaa salassa pidettäviä tietoja sähköisesti arkistoidusta aineistosta.

Esityksen perusteella Kansallisarkiston sähköiseen arkistoon siirrettäisiin arkistoituja aineistoja erilaisin perustein. Ehdotetun 14 §:n 1 momentin mukaisesti vain valtion viranomaisten on siirrettävä arkistoitavat asiakirjat ja niitä

koskevat arkistometatiedot Kansallisarkiston sähköiseen arkistoon. Muita aineistoja voitaisiin siirtää erillisten sopimusten perusteella eikä siirtävä taho aina näyttäisi luovuttavan arkistoitavaan aineistoon liittyviä oikeuksia Kansallisarkistolle. Mihin säännöksiin henkilötietojen luovuttaminen perustuisi näissä tilanteissa?

Henkilötietojen luovuttamisen perusteet Kansallisarkiston sähköisessä arkistossa jäävät esitysluonnoksen perusteella epäselviksi ja osin tulkinnanvaraisiksi. Tiedossani on, että oikeusministeriö asetti työryhmän, jonka ryhtyi ajantasaistamaan julkisuuslakia (OM083:00/2020). Kiinnitän huomiota siihen, että arkistolainsäädännön jatkovalmistelun yhteydessä on varmistettava, että henkilötietojen luovuttamisen perusteet eri tilanteissa eivät jää epäselviksi. Lain jatkovalmistelussa tulee arvioida, tulisiko arkistolainsäädännössä säätää henkilötietojen luovuttamisen perusteista. Asia on merkittävä rekisteröityjen oikeuksien ja vapauksien kannalta.

Ehdotetun 21 §:n 3 momentin mukaan Kansallisarkisto voisi avata katseluyhteyden yleisessä tietoverkossa yleisölle sellaisiin asiakirjoihin ja tietoihin, joihin katseluoikeuden saavalla olisi tiedonsaantioikeus. Perustelujen mukaan kyse olisi arkiston asiakkaille tarjottavasta palvelusta, joka voisi kohdistua julkisiin asiakirjoihin, salassa pidettäviin asiakirjoihin ja tietosuojalainsäädännön perusteella rajoitettuihin tietoihin. Katselumahdollisuus olisi rajattu vain yksittäisiin hakuihin, jotka voisivat kohdistua tiedonsaantioikeuden mukaisesti tarpeellisiin tai välttämättömiin tietoihin. Tietojen antamisen päättämisen yhteydessä selvitettäisiin tietojen käyttötarkoitus. Esityksen perusteluissa kerrotaan, että myös yleisöllä voisi olla katseluyhteys julkisiin asiakirjoihin. Asiakas tunnistautuisi ja hakuja voisi tehdä vapaasti julkisten metatietojen avulla. Esityksen perusteluissa on viitattu tiedonhallintalain 22-24 §:iin.

Esityksen perusteella jää epäselväksi, miten henkilötietojen pyytäminen ja luovuttaminen Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta käytännössä tapahtuisi. Tietosuojalainsäädäntö perustuu siihen, että henkilötietoja pyydetään rekisterinpitäjältä⁹, joka harkitsee niiden luovuttamisen edellytykset. Esimerkiksi tietojen salassapito voidaan vielä arvioida siinä vaiheessa, kun henkilötietoja luovutetaan. Pyytäisikö Kansallisarkiston sähköisen arkiston käyttäjä aina henkilötietoja yksilöidyn tietopyynnön perusteella Kansallisarkistosta vai voisiko hän myös joissain tilanteissa itse hakea ja selata sähköisiä arkistoaineistoja? Jos aineistoja voisi hakea itse, miten henkilötietojen luovutusten edellytysten täyttyminen arvioitaisiin. Miten käytännössä otettaisiin huomioon arkistoon siirretyjä aineistoja koskevat erilaiset erityislainsäädännössä olevat tietojen luovuttamissäännökset?

⁹ Julkisuuslain 13 §:n 2 momentin mukaan tietojen pyytäjän on ilmoitettava tietojen käyttötarkoitus sekä muut tietojen luovuttamisen edellytysten selvittämiseksi tarpeelliset seikat sekä tarvittaessa tiedot siitä, miten tietojen suojaus on tarkoitus järjestää.

Rekisterinpitäjä vastaa tietosuoja-asetuksen perusteella henkilötietojen luovutusten lainmukaisuudesta¹⁰. Eesityksen perusteella jää epäselväksi, miten vastuut henkilötietojen luovutusten lainmukaisuudesta määräytyisivät eri tilanteissa, kun henkilötietoja luovutettaisiin Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta. Vastaisiko Kansallisarkisto aina henkilötietojen luovutusten lainmukaisuudesta, kun henkilötietoja luovutettaisiin sen ylläpitämästä sähköisestä luovutuspalvelusta? Eesityksen perusteella Kansallisarkiston sähköiseen arkistoon siirrettäisiin arkistoituja aineistoja erilaisin perustein, eikä Kansallisarkisto aina vaikuttaisi olevan siirretyn aineiston rekisterinpitäjänä. Mikä taho tällöin päättäisi ja vastaisi henkilötietojen luovutuksista ja miten tietojen luovuttaminen käytännössä tapahtuisi?

Kiinnitän huomiota siihen, että tietojen saatavuus Kansallisarkiston valtakunnallisesta sähköisestä arkistosta yleisessä tietoverkossa olevan katseluyhteyden avulla tulee olemaan merkittävästi erilaista kuin analogisessa arkistossa. Totean, että henkilötietojen luovutusten perusteet Kansallisarkiston sähköisestä arkistosta eivät ole tietosuoja-asetuksen, tietosuojalain, julkisuuslain ja ehdotetun arkistolain perusteella täsmällisesti määriteltävissä. Myös henkilötietojen luovuttamiseen liittyvät menettelyt ja vastuiden määrittely henkilötietojen luovutuksissa jäävät epäselviksi. Pidän välttämättömänä, että lain jatkovalmistelussa näitä asioita arvioidaan tarkemmin ja säädetään niistä täsmällisemmin ja yksityiskohtaisemmin.

Poikkeaminen rekisteröidyn oikeuksista

Tietosuojalain 32 §:ssä säädetään mahdollisuudesta poiketa rekisteröidyn oikeuksista, kun kyse on henkilötietojen käsittelystä yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten. Säännöksen mukaan tietosuoja-asetuksen 15, 16 ja 18-21 artiklassa tarkoitettuista rekisteröidyn oikeuksista voidaan poiketa tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 3 kohdassa säädetyin edellytyksin. Poikkeaminen edellyttää sitä, että kyseiset oikeudet joko todennäköisesti estäisivät kyseisten tarkoituksen saavuttamisen tai vaikeuttaisivat sitä suuresti. Tietosuojalain 32 §:n yksityiskohtaisissa perusteluissa on todettu, että lainkohdassa tarkoitettujen rekisteröidyn oikeudet ovat luonteeltaan sellaisia, että niiden toteuttaminen arkistoinnin yhteydessä saattaa olla hyvin vaikeaa. Esimerkiksi yleisen tietosuoja-asetuksen 16 artiklan mukainen oikeus tietojen oikaisemiseen olisi vaikeasti toteutettavissa arkistoitujen tietojen osalta. Lisäksi lainkohdassa edellytetään, että arkistointi on yleisen edun mukaista, jotta rekisteröidyn oikeuksista voidaan poiketa. Rekisterinpitäjän on myös huolehdittava, että arkistointitarkoituksia varten tapahtuvassa käsittelystä noudatetaan tietosuoja-asetuksen 89 artiklan 1 kohdan mukaisesti rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia.

Tietosuojalain 32 §:ää koskevissa perusteluissa ei ole arvioitu edellä esitettyä tarkemmin rajoitusten soveltamista eri oikeuksien kannalta. Tietosuojalain 32 §:n perusteluissa ei ole esimerkiksi arvioitu sitä, millaisissa tilanteissa

¹⁰ Viranomaisen asiakirjan antamisesta päättää julkisuuslain 14 §:n 1 momentin mukaan se viranomainen, jonka hallussa asiakirja on, jollei toisin säädetä.

tietosuoja-asetuksen 15 artiklan mukaista oikeutta saada tutustua tietoihin olisi mahdollista rajoittaa arkistoitujen tietojen osalta.

Kiinnitän huomiota siihen, että laajassa verkon kautta tapahtuvassa digitaalisten asiakirjojen haku- ja selailumahdollisuudessa rekisteröidyn oikeuksia ei ole varmistettu riittävällä tavalla ottaen erityisesti huomioon tietosuojalaissa säädettyt laajat poikkeukset rekisteröidyn oikeuksiin, jotka rajoittavat muun muassa rekisteröidyn oikeutta korjata itseään koskevia virheellisiä tietoja. Tietosuojalain 32 §:n säätämisen yhteydessä ei ole otettu huomioon tällaista uutta sähköisen arkistoinnin käyttötapaa. Lain jatkovalmistelussa on tarpeellista arvioida, pitäisikö rekisteröidyn oikeuksien rajoittamisesta arkistoinnin käyttötarkoituksessa säätää vielä erikseen.

Asianmukaisista suojatoimista säätäminen

Kansallisarkiston ylläpitämä sähköinen arkisto olisi valtakunnallinen tietovaranto, jossa käsiteltäisiin lukuisten eri arkistotoimijoiden arkistoituja asiakirjoja henkilötietoineen. Kansallisarkistoon siirretyt arkistoidut asiakirjat koskisivat lukuisia rekisteröityjä ja suurta määrää henkilötietoja. Arkistoituihin asiakirjoihin sisältyisi tietosuoja-asetuksen 9 artiklan 1 kohdassa määriteltyjä erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvia tietoja, tietosuoja-asetuksen 10 artiklan mukaisia rikostuomioihin tai rikoksiin liittyviä tietoja sekä erityislainsäädännön tai yleislain sovellettavan julkisuuslain perusteella salassa pidettäviksi arvioituja tietoja. Lisäksi asiakirjoissa voi olla heikossa asemassa olevien tietoja (esim. lasten). Esitetty valtakunnallinen sähköinen arkisto olisi luonteeltaan hyvin erilainen henkilötietojen käsittelyn kannalta kuin perinteinen analoginen arkisto. Samalla rekisteröityjen oikeuksille ja vapauksille aiheutuvat riskit henkilötietojen käsittelyssä kasvaisivat merkittävästi.

Tietosuoja-asetuksen 89 artiklan mukaan yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia varten tapahtuvaan henkilötietojen käsittelyyn sovelletaan rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaisia suojatoimia tietosuoja-asetuksen mukaisesti. Suojatoimilla on varmistettava etenkin tietojen minimoinnin periaate. Kyse voisi olla esimerkiksi teknisistä ja organisatorisista suojatoimista.

Esityksen perusteluissa todetaan, että tietoturvallisuudesta säädetään tiedonhallintalaissa. Kiinnitän huomiota siihen, että lainvalmistelussa tulee arvioida kattavammin tarvittavia asianmukaisia suojatoimia tietosuoja-asetuksen mukaisesti ja säätää niistä tarvittaessa. Pidän tarpeellisena, että lainsäädännön jatkovalmistelussa arvioidaan myös, minkälaisilla siirtymäsäännöksillä varmistetaan se, että arkistotoimijat saavat riittävästi aikaa uuteen lainsäädäntöön varautumiseen omassa toiminnassaan, jotta rekisteröityjen oikeuksiin ja vapauksiin kohdistuvat riskit henkilötietojen käsittelyssä voidaan minimoida.

Kansallisarkisto tutkimuksen tekijänä

Kansallisarkistosta annettuun lakiin lisättäväksi ehdotetun 2 §:n 3 a kohdan mukaan Kansallisarkisto voisi tehdä arkistoon siirrettyihin asiakirjoihin

perustuvaa tutkimusta, mikä olisi uusi tehtävä Kansallisarkistolle. Tämän tehtävän tarkempi sisältö jää esityksen perusteella epäselväksi ja samalla myös se, minkälaista henkilötietojen käsittelyä tehtävän hoitaminen voisi tarkoittaa. Totean, että käsittelyn oikeusperusteen olisi tietosuoja-asetuksen johdanto-osan 41 kohdan mukaan oltava selkeä ja täsmällinen ja lainsäädännön soveltamisen henkilötietojen käsittelyn kannalta ennakoitavissa. Kansallisarkistolle säädettäväksi ehdotettuun tehtävään liittyvää henkilötietojen käsittelyä tulee arvioida tarkemmin tietosuoja-asetuksen säännösten kannalta.

Lopuksi

Kiinnitän huomiota siihen, että sähköiseen arkistointiin liittyvää henkilötietojen käsittelyä on tarpeellista arvioida huolellisesti ja kattavasti tietosuoja-asetuksen säännösten perusteella, koska kansallinen lainsäädäntö on mahdollista vain tietosuoja-asetuksen salliman liikkumavaran puitteissa. Rekisterinpitäjään sovellettavassa jäsenvaltion lainsäädännössä on mahdollista säätää henkilötietojen käsittelystä tietosuoja-asetuksen 6 artiklan 3 kohdan sallimissa rajoissa. Lainsäädännön on täytettävä yleisen edun mukainen tavoite ja oltava oikeasuhteinen sillä tavoiteltuun oikeutettuun päämäärään nähden. Asiaa tulee arvioida hallituksen esityksen perusteluissa vielä tarkemmin. Esityksestä puuttuvat myös rekisteröidyn oikeuksia ja vapauksia koskevia asianmukaiset suojaustoimet, joita tietosuoja-asetuksen 89 artikla edellyttää. Tietosuojavaltuutetun toimistossa on laadittu ohje lainsäädäntölausuntoihin. Ohjaan tutustumaan siihen lainvalmistelussa.¹¹

Apulaistietosuojavaltuutettu _____

Ylitarkastaja _____

Asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi tarvittaessa tarkistaa tietosuojavaltuutetun toimiston kirjaamosta.

¹¹ Ks. tarkemmin Tietosuojavaltuutetun toimiston ohje lainsäädäntölausuntoihin 16.10.2017. <https://tietosuoja.fi/documents/6927448/10594424/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin/b87a3cff-c691-d9ec-a81e-74425e021898/Ohje+lains%C3%A4%C3%A4d%C3%A4nt%C3%B6lausuntoihin.pdf>